

Nakkila
Lammainen
Tarringinmäki

Kertomus kiviröykkiöhaudan tutkimisesta ja entistämisestä 25. 5. -
30. 5. 1959

Nakkilan Lammaisten kylän Tarringinmäessä, Kauniston~~x~~ talon vieressä, sijaitsee suuren kiviröykkiöhaudan pohja, jäännös, jonka keskellä oli muutamia paasiarkun paasikiviä joko paikoillaan tai siirtyneinä ja kallattuneina kumoon. Opettaja Matti Kauppisen muistiin merkitsemän tiedon mukaan kaksi Satakunnan Museossa olevaa rautaista rannerengasta (Satak. M, 5518-19) on löydetty ko. haudasta, "suuren paasiarkun sivulta", mistä syystä röykkiötä on aikaisemminkin useaan otteeseen tarkastettu varsinaisia kaivauksia suorittamatta. Tämän johdosta Muinaistieteellinen toimikunta otti röykkiön pohjan tutkimisen ja paasiarkuhaudan entistämisen ohjelmaansa; kaivauksen suoritti allekirjoittanut apulaisenaan taiteilija Seppo Huovinen.

Ensi töiksi poistettiin röykkiötä peittävät risut ja karsittiin paikalle kasvanut tiheä näreikkö pois. Sitten paalutettiin (2m x 2m) röykkiön pohjoispuolisko, joka näytti parhaiten säilyneeltä. Kaivetuksi saatiin kuitenkin vain luoteinen suorakulmainen sektori, koska kaivaustyö vaati enemmän aikaa kuin oli arvioitu.

Röykkiö, jonka säde on 9 m, oli turvekerroksen sekä tämän alla pienen sepelivien peitossa. Se näytti ^(ki)kehämäiseltä, sillä reunaosa oli keskustaa korkeammalla. Tämä johtui, paitsi kivien ajamisesta pois, myös siitä, että röykkiön keskellä maanpinta oli syvemmällä kuin reunassa, ainakin kaivaussektorin kohdalla.

Kuten mainittu, kaivaustyö sujui arvioitua hitaammin. Tämä johtui siitä, että röykkiön pohjaa peittävä sepelikiveys oli hyvin vaikeasti poistettavissa, mihin kuokka lopulta osoittautui parhaaksi. Sepelikiveys oli ilmeisesti kiviä ajettaessa syntynyt ja paikalle varissut. Sen alla todettiin koko sektorin alueella röykkiön alkuperäinen kiveys, suurimmaksi osaksi hiekkakiveä. Sitä oli paikoin jäljellä, varsinkin keskustan notkemakohdassa, useita kerroksia. Kooltaan ne olivat miehen nostettavia tai pienempiä aina mukulakiviin asti. Kun oli päästy pohjakiveykseen, havaittiin, että sektorissa erottui muusta kiveyksestä

kolme selvää kivikehää sekä neljäs jonkinverran epäselvempi. Kehät ovat samankeskisiä, käytännöllisesti katsoen yksikerroksisia sekä muusta kiveyksestä kehäkivien suuruuden vuoksi erottuvia; osa kehäkivistä oli miehen nostettavaa suurempia. Kehien säteet olivat suunnilleen 5 m, 6 m, 8 m ja 9 m; kuten kaivauskartasta näkyy kehät olivat siis kahtena parina. Uloin kehä oli vain osaksi säilynyt.

Sektorin osoittautui aivan löydöttömäksi. Kun se oli tutkittu, heitettiin poistetut kivet takaisin, kuitenkin niin, että kehät jäivät näkyviin.

Arkku on ollut n. 3,8 m pitkä (ulkomitoin), n. 1,3 m leveä (ulkomitoin). Suunta on jokseenkin tarkkaan länsi-itä. Arkusta oli itäinen päätypaasi pystyssä ja varmasti in situ. ^{Pohjois} Sivun kaksi suurta paatta olivat kallistuneet arkun keskustaan melkein kumolleen; niiden alapäätt näyttävät kuitenkin pysyneen paikoillaan. Länsipäässä arkkua oli matala kivi, mahdollisesti paikoillaan pysynyt tukikivi. Arkun eteläsivusta oli jäljellä vain kaksi paatta (ellei toinen näistä ole ollut katepaasi), joista ulompi näyttää olleen suunnilleen in situ, joskin ulospäin kallistuneena. Näiden havaintojen mukaan arkku entistettiin: pohjoissivun kallistuneet paadet nostettiin pystyyn, samoin eteläsivun ulompi paasi. Eteläsivun sisempi paasi siirrettiin ulomman paaden jatkeeksi ja siis arkun seinäksi, vaikkakaan ei ole varmuutta, että se on ollut arkun seinäpaasi. sitä ei näet myöskään voitu sijoittaa arkun itäpäähän katepaadeksi, mihin se oli liian pieni. Kun paadet oli sijoitettu paikoilleen, ne tuettiin ulkoapäin mukulakivillä ja arkun pohja peitettiin melko paksulla sepeläkerroksella, jotta la'at pysyisivät paikoillaan ja jottei arkku rupeaisi heti kasvamaan ruohoa ja sammalta. Alunperin arkussa ei kylläkään näytä tällaista pohjasepeliä olleen. Arkun ympäristö tutkittiin, mutta se osoittautui löydöttömäksi. Kertomukseen liittyy ² X kartta²/₁ l piirros sekä 20 valokuvaa ynnä arkun pokittaisprofiili, joka piirrettiin ennen arkun restauroimista.

Porissa helmikuun 9. päivänä 1960

Unto Salo

Edellä kuvattu rökkiö on Lidelöfin luettelon vare 12 (SMYA XVII), Unto Salon inventointikertomuksen (ks. top. arkistoa) "pronssikautinen hautaraunio" n:o 4. Ks. lisäksi A. Hackmanin ja Ella Kivikosken kaivauskertomuksia sekä J. R. Aspelinin kirjettä Turun ja Porin läänin kuvernöörille 6. 3. 1908; KM:n esihist. osaston top. arkisto.

Nakkila
Lammainen
Tarringinmäki

Liite 1.

Unto Salon kaivauskertomukseen liittyvien valokuvien luettelo.

1-3. Panoraamakuva röykkiöstä, josta puolet on paalutettu. Oikealla etualalla näkyy romahtanut paasiarkku, jonka itäinen päätypaasi on pystyssä. Vasemmalla näkyy selvästi, että jäänös oli kehämäinen, ikäänkuin vallin ympäröimä, keskeltä matalampi. Takana vasemmalla taiteilija Seppo Huovinen.

4. Kun pintaturve oli poistettu, havaittiin röykkiön pohja pienen hiekkakivisepelin peittämäksi.

5. Sepeli poistettiin kuokalla.

6-9. Paasiarkku sen jälkeen kun sen ympäristö oli perattu ja tutkittu. Kuva 6 etelästä katsoen; kuva 7 kaakosta; kuva 8 pähkilounaasesta; kuva 9 pohjoisluoteesta.

10. Kaivausalue pohjakiveykseen asti paljastettuna. Arkku entistetty.

11. Sama kuin edellä, valokuvattu ylhäältä. Kuvassa näkyy melko selvästi kolme sisintä kivikehää sekä neljännen kehän yksityisiä kiviä. Kuvannut Seppo Huovinen.

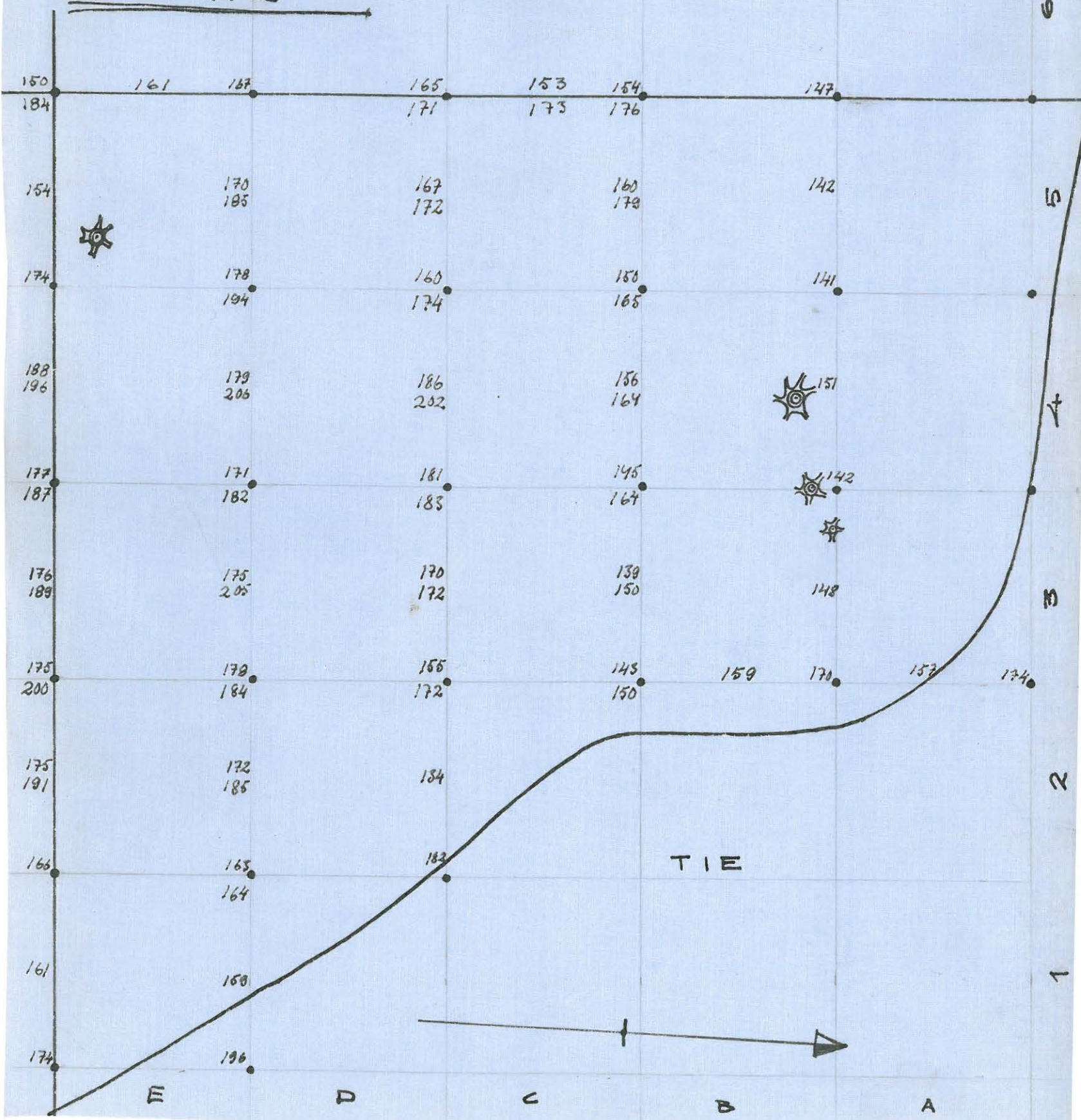
12-14. Panoraamakuva kaivaussektorista. Pohjakiveys, kuvattu arkun luota.

15. Kaivaussektori jälleen peitetty. Kehäkiveys jätettiin näkyviin, ja kuvassa erottaa kaksi sisintä kehää.

16-19. Paasiarkku entistettynä. Kuva 16 lännestä, 17 länsilounaasta, 18 kaakosta ja 19 ylhäältä. Viimeksimainitun kuvannut Seppo Huovinen.

Kuvat 1-10 ja 12-18, foto Unto Salo.

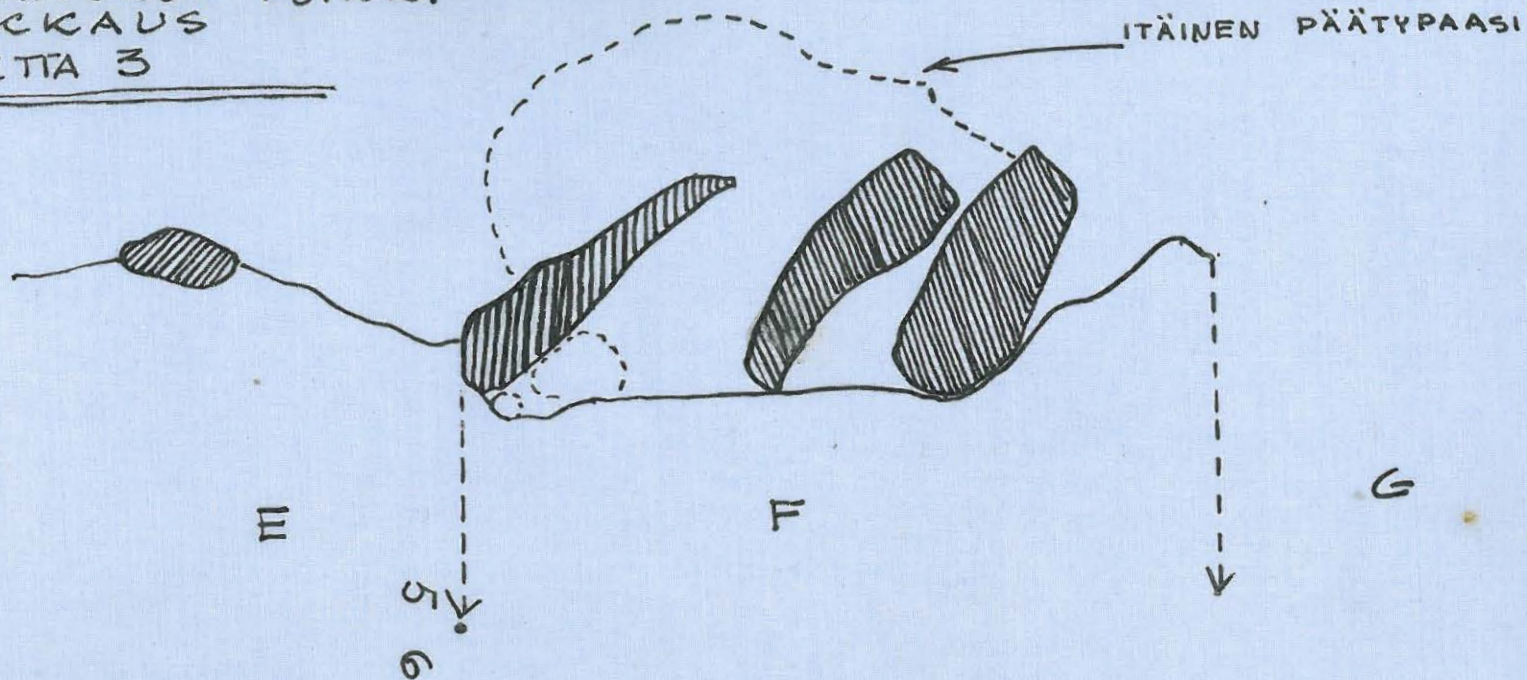
NAKKILA
 LAMMAINEN
 TARKINGINMÄKI
 UNTO SALO 1959
 PINTA JA POHJA-
 PUNNITUS
 KARTTA 2

NAKKILA
HAMMAINEN
TARRINGINMÄKI
UNTO SALO 1959
PAASIAKUN POIKKI-
LEIKKAUS
KARTTA 3

MITTAKAAVA 1:20

Nakkila, Lammainen, Tarringinmäki
Paasiarkkuhauta

Nakkila, Lammainen, Tarringinmäki 1959.
Kiviröykkiöhaudan kaivaus

F. 23589

F. 23590

F. 23591

1-3. Panoraamakuva röykkiöstä, josta puolet paalutettu. Oikealla etualalla näkyy romahtanut paasiarkku, jonka itäinen päätupaasi on pystyssä. Vasemmalla näkyy selvästi, että jäännös oli kehämäinen, ikäänkuin vallin ympä-

röimä, keskeltä matalampi. Takana vasemmalla taiteilija Seppo Huovinen.

Valok. Unto Salo 1959.

Nakkila, Lammainen, Tarringinmäki 1959.

F. 23592

4. Kun pintaturve oli poistettu, havaittiin rökkiön pohja pienen hiekkakivisepelin peittämäksi.

F. 23593

5. Sepeli poistettiin kuokalla.

Nakkila, Lammainen, Tarringinmäki 1959.

F. 23594

6. Paasiarkku sen jälkeen kun sen ympäristö oli perattu ja tutkittu. Kuvattu etelästä päin.

F. 23595

7. Sama kaakosta käsin.

4.
Nakkila, Lammainen, Tarringinmäki 1959.

F. 23596

8. Paasiarkku länsilounaasta kuvattuna.

F. 23597

9. Sama valokuvattuna pohjoisluoteesta käsin.

Valok. Unto Salo 1959

F. 23598

10. Kaivausalue pohjakiveykseen asti paljastettuna. Arkku entistetty. (U. S.)

F. 23599

11. Sama kuin edellä, valokuvattu ylhäältä. Kuvassa näkyy melko selvästi kolme sisintä kivikehää sekä neljännen kehän yksityisiä kiviä. (S. H.)

Nakkila, Lammainen, Tarringinmäki 1959.

12-14. Panoraamakuva kaivaussek-
tionista. Pohjakiveys, kuvattu arkun
luota.

Valok. Unto Salo 1959.

F. 23603

15. Kaivaussektori jälleen peitettyä. Kehäkiveys jätettiin näkyviin, ja kuvassa erottaa kaksi sisintä kehää. F.23604

16. Paasiarokku entistettyä. Kuvattu lännestä.

F. 23605

17. Paasiarkku entistettynä. Kuvattu länsilounaasta.

F. 23606

18. Sama kuin edellä kaakosta käsin valokuvattuna.

Nakkila, Lammainen, Tarringinmäki 1959.

F. 23607

19. Paasiarkku entistettynä. Kuvattu ylhäältä päin.